

Lekcja 1

Temat: **Sztuka baroku**

Konspekt przeznaczony dla klasy I liceum

Czas trwania zajęć: 45 minut

Cele ogólne:

- rozszerzenie wiedzy z zakresu kultury i sztuki baroku

Cele szczegółowe:

- uczeń zna podstawowe i charakterystyczne cechy baroku (sztuki, światopoglądu, podłoża społeczno- politycznego)

- uczeń potrafi na podstawie różnych tekstów sztuki (wiersz, muzyka, obraz) samodzielnie wysuwać wnioski

- uczeń dostrzega, zna i rozumie różnice między założeniami i cechami renesansu a baroku

- uczeń zna przykłady sztuki barokowej w zakresie malarstwa, rzeźby, literatury, muzyki

- rozwijanie umiejętności bezpośredniego i otwartego wyrażania opinii i sugestii

Metody pracy: burza mózgów, mapa mentalna, wykład nauczyciela, prezentacja: obrazów, fragmentów utworów muzyki barokowej, wierszy.

Formy: indywidualna i grupowa

Środki dydaktyczne: reprodukcje obrazów: „Martwa natura” – Willem Heda, wiersz Daniela Naborowskiego „Krótkość żywota”; „Młody Bachus” – Caravaggio; zdjęcie wnętrza kościoła w Krzeszowie, fragment opery Monteverdi „Orfeusz”; obraz: „Nawrócenie św. Pawła” – Caravaggio, rzeźba Berniniego „Ekstaza św. Teresy”; zdjęcie kościoła św. Mikołaja w Pradze, fragment utworu A. Vivaldiego „Cztery pory roku. Wiosna – 1 Allegro oraz „Cztery pory roku. Zima – 3 Allegro”; „Lekcja anatomii doktora Tulpa” – Rembrandt, zeszyt przedmiotowy, tablica szkolna

Materiały:

- cechy epoki: sylwetka człowieka baroku (człowiek rozdarty wewnątrz, hasło: „memento mori”), podłoże polityczno – społeczne (kontreformacja, rozwój nauki), cechy malarstwa (światłocień, technika imitacji) cechy architektury (bogactwo, bujność, przepych, monumentalizm, koncept), cechy rzeźby (uczucia, emocje, harmonia z otoczeniem, dynamika, ruch)
- sztandarowe przykłady malarstwa, rzeźby, architektury, muzyki i literatury baroku

Przebieg zajęć:

Wprowadzenie

(aneks – **1 lekcja** oraz fragmenty utworów Vivaldiego i Monteverdiego w folderze **Muzyka**)

1. Nauczyciel prezentuje obraz Willema Heda „Martwa natura”, „Młody Bachus” Caravaggio oraz wiersz Daniela Naborowskiego „Krótkość żywota”. Uczniowie mają za zadanie opisać i porównać te trzy teksty sztuki i znaleźć wspólne cechy. Nauczyciel koryguje i uzupełnia odpowiedzi. Nauczyciel tworzy na tablicy mapę mentalną, której poszczególne elementy będą uzupełniane w trakcie lekcji przez uczniów. Celem tego zadania jest stworzenie sylwetki człowieka baroku – człowieka rozdartego wewnątrz, toczącego walkę między potrzebami duszy a ciała, który ma świadomość marności swego istnienia, a wielkości Boga.

Elementy mapy mentalnej:

- marność
- człowiek rozdarty wewnątrz (dusza – ciało)

2. Nauczyciel prezentuje zdjęcie wnętrza kościoła barokowego w Krzeszowie oraz fragment opery C. Monteverdiego. Uczniowie proszeni są o to, aby znaleźli te cechy, które łączą te dwa zabytki barokowej sztuki. Cechy są nie tylko typowe dla architektury i muzyki, ale dla pozostałych dziedzin sztuki epoki baroku. Nauczyciel przedstawia także podłoże społeczno – religijne sztuki barokowej, która jest sztuką kontreformacji.

Elementy mapy mentalnej:

- przepych, bogactwo, dekoracyjność,
- sztuka kontrreformacji
- interdyscyplinarność sztuk
- koncept

3. Nauczyciel prezentuje obraz Caravaggio „Nawrócenie św. Pawła” oraz rzeźbę Berniniego „Ekstaza św. Teresy”. Uczniowie znajdują podobne cechy dzieł.

Elementy mapy mentalnej:

- tematyka religijna, postacie świętych
- uczucia, emocje,
- światłości
- dynamika, ruch

4. Nauczyciel prezentuje zdjęcie kościoła św. Mikołaja w Pradze i fragment utworu A. Vivaldiego. Uczniowie słuchają fragmentu dwóch utworów A. Vivaldiego: „Cztery pory roku – Wiosna 1 Allegro” i „Cztery pory roku. Zima 3 Allegro”, po czym dzielą się wrażeniami, uczuciami i wyobrażeniami, jakie towarzyszyły im podczas recepcji. Nauczyciel prezentuje zdjęcie Kopuły kościoła św. Mikołaja, uczniowie mają się dokładnie przyjrzeć zabytkowi, spróbować go opisać zastanowić się co jest szczególnego w tym kościele; po czym uczniowie wskazują na cechy, które łączą malowidła na kopule z fragmentem utworu muzycznego.

Elementy mapy mentalnej:

- technika imitacji

5. Nauczyciel prezentuje obraz Rembrandta „Lekcja anatomii doktora Tulpa”. Uczniowie mają za zadanie wywnioskować jaką cechę epoki może prezentować ten obraz, o czym on może świadczyć.

Elementy mapy mentalnej:

- rozwój nauki

Lekcja 2

Temat: **Sztuka baroku**

Konspekt przeznaczony dla klasy III liceum

Czas trwania zajęć: 45 minut

Cele ogólne:

- rozszerzenie wiedzy na temat specyfiki i cech charakterystycznych poszczególnych dziedzin sztuki w baroku

Cele szczegółowe:

- uczeń zna czołowych przedstawicieli malarstwa baroku i potrafi rozpoznać ich dzieła
- uczeń zna założenia i przykłady świeckiej i sakralnej architektury baroku
- uczeń zna i potrafi rozpoznać formy muzyki baroku i dzieła kompozytorów barokowych
- rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem
- wdrażanie do wspólnej pracy w grupie, umiejętności prezentacji zdobytych wiadomości i zdolności otwartego i bezpośredniego wyrażania swych opinii i uczuć
- kształtowanie umiejętności wnioskowania

Metody pracy: słowne, oglądowe, problemowa, działalności praktycznej

Formy pracy: indywidualna i grupowa

Środki dydaktyczne: fragmenty życiorysów i charakterystycznych cech twórczości malarzy barokowych oraz ich dzieła: Diego Velazquez „Portret Filipia IV”, „Panny dworskie”; Peter Paul Rubens: „Trzy gracje”, „Porwanie córek Leukipposa”, „Zdjęcie z krzyża”; Rembrandt: „Ofiara Izaaka”, „Autoportret”, „Straż nocna”, „Autoportret”; Michelangelo Caravaggio: „Ukrzyżowanie św. Piotra”, „Powołanie św. Mateusza”. Zdjęcia zabytków sakralnej architektury baroku: zespół klasztorny – pielgrzymkowy oo. Bernardynów w Kalwarii Zebrzydowskiej, kościół II Gesu, kościół św. Karola Boromeusza w Wiedniu oraz zdjęcia zabytków architektury świeckiej: pałac w Wilanowie, Wersal. Opis podstawowych form muzyki baroku: pasja, oratorium, kantata, opera, koncert barokowy, concerto grosso, fragmenty utworów barokowych: A. Vivaldi: „Cztery pory roku. Wiosna - Allegro”; „Cztery pory roku. Jesień - Allegro”

Materialy:

- przykłady malarstwa barokowego, sylwetki malarzy barokowych
- cechy malarstwa barokowego
- charakter i przykłady architektury świeckiej i sakralnej baroku
- formy instrumentalne i wielkie formy wokalne – instrumentalne baroku
- dzieła kompozytorów barokowych

Przebieg zajęć:

Ćwiczenie 1

Nauczyciel dzieli klasę na cztery grupy. Każdej grupie rozdaje fragmenty życiorysu i opisu twórczości przedstawicieli malarstwa barokowego. Każda grupa otrzymuje opis innego malarza, natomiast wszyscy otrzymują te same reprodukcje obrazów każdego z artystów. Zadaniem grup jest uważne przeczytanie tekstu, po czym przyporządkowanie obrazów do twórcy, którego charakterystykę posiada dana grupa. Nauczyciel weryfikuje prace uczniów, gdy już grupy są gotowe mają za zadanie zaprezentować danego artystę i jego twórczość. (ANEKS – 2 lekcja ćw. 1 – malarstwo)

Ćwiczenie 2.

1. Uczniowie nadal pozostają podzieleni na cztery grupy. Nauczyciel rozdaje każdej grupie puzzle – które obrazują zabytki architektury barokowej. Każda grupa otrzymuje inny zabytek. Dwie grupy otrzymują przykład barokowej sztuki sakralnej: I grupa - kościół II Gezu w Rzymie oraz kościół Karola Boromeusza w Wiedniu, II grupa – zespół pielgrzymkowy – kalwaryjny oo Bonifratrów w Kalwarii Zebrzydowskiej, a dwie pozostałe otrzymują przykłady świeckiej architektury barokowej: III grupa – Wersal (pałac królewski, zespół pałacowy z kompleksem parkowo-ogrodowym); IV grupa – pałac w Wilanowie (rezydencja mieszczańska i wiejska z kompleksem ogrodowo-parkowym)

Zadaniem grup jest ułożenie ilustracji. Następnie nauczyciel rozdaje dodatkowe ilustracje tych obiektów, które mają pomóc w dokonaniu przez uczniów opisu tych przykładowych zabytków architektury baroku. Grupy prezentują swój obiekt i swoją charakterystykę. Nauczyciel weryfikuje i uzupełnia odpowiedzi uczniów. (ANEKS – 2 lekcja, ćw. 2 – architektura)

Ćwiczenie 3

Uczniowie otrzymują opisy form muzycznych wokalnie – instrumentalnych i instrumentalnych charakterystycznych dla baroku. Ich zadaniem jest dopasowanie opisu do nazwy oraz twórców i ich dzieł. Nauczyciel prezentuje fragmenty utworów, uczniowie dopasowują nazwę i opis (Aneks – **2 lekcja, ćw. 3 Muzyka** oraz fragmenty utworów w folderze **Muzyka**)

Lekcja 3

Temat: **Sztuka baroku**

Konspekt przeznaczony dla klasy III liceum

Czas trwania zajęć: 45 minut

Cele:

- uczniowie znają dzieła malarstwa i rzeźby baroku
- uczniowie potrafią scharakteryzować epokę baroku
- uczniowie utrwalają wiedzę o czołowych przedstawicielach malarstwa i rzeźby baroku i ich dziełach
- kształtowanie umiejętności pracy w grupach
- rozwój wyobraźni i kreatywności

Metody pracy: słowne, problemowe, działalności praktycznej

Formy pracy: indywidualna, grupowa

Środki dydaktyczne: fragmenty obrazów: Caravaggio: „Bachus”, „Nawrócenie św. Pawła”; Rubens: „Zdjęcie z krzyża”, „Porwanie córek Leukipposa”; Velazquez „Panny dworskie”, Rembrandt „Straż nocna”, „Lekcja anatomii doktora Tulpa”, Bernini „Ekstaza św. Teresy”, cechy typowe dla baroku (hasła do gry w kalambury); zdjęcia: Pałacu Krasieńskich, ołtarza barokowego w kościele św. Mikołaja w Krakowie, obraz Caravaggio i Velazqueza

Materiały:

- przykłady malarstwa i rzeźby baroku i ich czołowi przedstawiciele
- cechy baroku
- przykłady architektury baroku

Przebieg zajęć:

Ćwiczenie 1.

Uczniowie są podzieleni na dwie grupy. Nauczyciel rozdaje osiem obrazów, będącymi fragmentami dzieł malarzy renesansowych. Zadaniem uczniów jest odgadnięcie jakiego dzieła jest to fragment i kto jest jego autorem. (ANEKS - 3 lekcja ćw. 1.)

Ćwiczenie 2.

Nauczyciel przeprowadza grę w kalambury słowne: uczniowie są podzieleni na dwie grupy. Kolejno typują jedną osobę do prezentowania hasła. Nauczyciel podaje hasło, które związane jest z barokiem. Zadaniem ucznia jest podać synonimy tego słowa. Ta grupa która odgadnie pierwsza otrzymuje punkt. Hasła: chaos, przepych, dynamika, uczucie, emocje, kontrreformacja, niepokój, marność, opera, Caravaggio, Rubens, „Ekstaza świętej Teresy”, niekształtna perła, koncept.

Ćwiczenie 3.

Uczniowie otrzymują fragment obrazu, zabytku architektury świeckiej i sakralnej baroku. Grupy mają za zadanie dorysować dalsze części obiektów realizując zasadę barokowego konceptu. Ich głównym zadaniem jest zadziwienie widza. (ANEKS - 3 lekcja, ćw. 3.)

I GRUPA: zaprojektowanie ogrodu Pałacu Krasińskich

II GRUPA: dokończenie ołtarza barokowego w kościele św. Mikołaja w Krakowie

III GRUPA: dokończenie obrazu barokowego z umieszczeniem elementów symbolizujących barok (obraz Caravaggia, bądź Velazqueza)

Zadanie domowe: do wyboru:

- 1) „Za co cenisz barok i renesans, a co w tych dwóch epokach Ci się nie podobało?”, ułóż dialog między osobą renesansu a baroku, na temat sztuki i kultury baroku. Wybierz sobie dowolne znane postacie, przedstawicieli renesansu i baroku. Wady baroku będzie wypowiadał człowiek renesansu natomiast to co się Tobie podobało będzie stanowiło wypowiedź człowieka baroku.
- 2) Zaprojektuj dwa plakaty: baroku i renesansu

BIBLIOGRAFIA:

1. Bochniak A. *Historia sztuki nowożytnej*, tom II, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1983
2. Brudzińska M., Król D., Subko A., Zych D., *Antologia tekstów I*, Prószyński i S – ka, Warszawa 1998
3. Chmielewski K., Krawczyk J., *Wiedza o kulturze. Podręcznik*, Wydawnictwo Szkolne PWN, Warszawa 2005.
4. Estreicher K., *Historia sztuki w zarysie*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa – Kraków 1973.
5. Gierowski J., Leszczyński J. *Historia*. Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne Warszawa 1987.
6. Karpowicz M. *Sztuka polska XVII wieku*, Wydawnictwo Artystyczne i Filmowe Warszawa 1975.
7. Lavedan P. *Historia sztuki*, Zakład im. Ossolińskich Wrocław 1954.
8. Marseille J. *Największe wydarzenia w historii sztuki*, Oficyna Wydawnicza MAK 1993
9. Mikocka – Rachubowa K. *Słownik szkolny. Terminy i pojęcia z wiedzy o sztuce*. Wydawnictwo Szkolne i pedagogiczne Warszawa 1994.
10. Schaeffer B. *Dzieje kultury muzycznej*. Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1989.
11. Stankiewicz Z. *Wychowanie muzyczne*, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne Warszawa 1975.
12. Vogel E. *W kręgu sztuki. Rembrandt*, Arkady Warszawa
13. Zawadowski K. *Velazquez* Wyd. Arkady Warszawa 1963
14. Zieliński J.A., *Wiadomości o sztuce*, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne Warszawa 1976